

על פרשת השבוע

אגעד אנק

פרשת שלח תשפ"א

כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריאה.

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

ויקרא משה להושע בן נון יהושע (יג, טז)

ויקרא משה להושע בן נון יהושע, ובתרגום יונתן "כד חמא משה ענוותנותי" דיהושע בן נון קרא שמ"י יהושע", ותמוה למה קראו כך דייקא בגלל ענוותנותו?

לכאורה היה לו למשה להתפלל על יהושע - בנוסף מה שהתפלל עליו שיושע מעצת המרגלים - גם על אריכות ימים, שהרי עד שיכנסו לארץ כבר יעברו שנים רבות וישנו החשש שיהושע וכלב לא יאריכו ימים כל כך.

אבל באמת, איתא בגמ' פ"ק דחגיגה עה"פ "יש נספה בלא משפט", שאותן השנים של המתים קודם זמנם ניתנים לת"ח שמעבירים על מידותיהם. וזה מה שראה משה, "כיוון דחמי משה ענוותנותי" דיהושע שהוא מעביר על מדותיו אמר "י-ה יושיעך מעצת מרגלים" דהיינו שדי לו בברכה זו שינצל מעצתם הרע ואינו זקוק לברכה נוספת על אריכות ימים, שכן מעביר על מדותיו הוא.

וזה גם מה שכתוב (יד, לח) "ויהושע בן נון וכלב בן יפונה חיו מן האנשים" פ"י משנותיהם שנתקצרו - חיו הם, שנתוספו אלו השנים על שנות יהושע וכלב וחיו.

בספה"ק "אוהב ישראל" (ליקוטים חדשים - פרשת ברכה) ביאר את דברי התרגום יונתן הנ"ל בדרך זו:

איתא במדרש שלעת תחיית המתים יקראו אותם על שמם, ע"פ אלפא ביתא. אברהם בנימין. ועוד איתא שמי שיש בו מדת ענוה יעמוד תחלה בתחיית המתים. ועפ"ז יבואר התרגום יונתן (במדבר יג, טז), כד חמא משה ענוותנותיה קרא להושע בן נון יהושע, פ"י כי כשרצה לקרוא יהושע. אמר פן יתערם יהושע על דבר זה כי יאמר שגרמתי לו בזה שיתאחר לעמוד בתחיית המתים כי מתחלה היה בה"א ועתה ביו"ד. אמנם כשראה בו מדת עניות נמצא הוא יעמוד בתחלה לתחייה ואז קרא אותו יהושע, והבין: (אוהב ישראל)

ב"תורת משה" למרנא החתם סופר כתב:

ויש לפרש עוד יהושע נקרא בן נון, בן בחירק ומצינו לזה ב' טעמים אחד ללמד שהי' מתבונן בשער נון אע"ג דשער נון לא ניתן אפי' למשה מ"מ מקצת בינה הי' לו בו ממש למשה ובין לשון התבוננות וטעם שני דיי"ד של יהושע היא יו"ד של שרי ושם היתה בלי נקודה ועכשיו תהי' בנקודת שוא וגם הנקודות אע"ג שהם מתורה שבע"פ מ"מ אין להוסיף עליהם והם במספר לכך נוטל מהסגול של בן ב' נקודות וממילא לא נשאר רק חירק ולכן נקוד בן בחירק תחת סגול ופירושו בן היינו בנו של נון ולפ"ז ע"י משה שקרא לו יהושע עם יו"ד והוצרך ליטול שוא דהיינו ב' נקודות הוכרח לקרוא לבן בחירק ואינו מוכרח לפרש דידע להבין בשער נון ויש לו ע"י הוספת היו"ד גריעותא דאינו ניכר מעלה שלו שמתבונן בשער נון הי' אפשר לומר דלא ניחא לי' ליהושע בזה לכך אמר התרגום יונתן כד חמי ענוותנותו הוסיף לו: (תורת משה)

והימים ימי בכורי ענבים: (יג, כ)

במדבר, פליאה כתוב: מפני מה לא הצליחו מרגלים מפני שהימים ימי בכורי ענבים, ולכן כתיב ותצפנהו שלשה ירחים, ולכן כתיב ענבם חסר י' עכ"ל. והנראה דאיתא שהס"מ (השטן) יש לו שליטה בג' חדשים שהם טבת תמוז אב, והנה אמרו רז"ל ששילוח מרגלים הי' בכ"ט בסיון וכתוב וישובו מתוך הארץ מקץ ארבעים יום ובערב תשעה באב חזרו, והוקבע בכיה לדורות הרי משך הליכתם לרגל היה בתמוז עד תשעה באב שעיקר שליטת סמא"ל בהם. ולכן איתא ברש"י ז"ל כולם אנשים לשון חשובים ואותו שעה כשרים היו, ר"ל דוקא באותה שעה דהיינו כ"ט בסיון שעדיין לא היה שליטה לס"מ ע"כ היו כשרים ומן הזמן ההוא והלאה שלט בהם.

והנה האותיות שקודם "ענבם" הוא אותיות הס"מ (ע-ס, נ-מ, ב-א, מ-ל) ור"ל שסמא"ל שולט בהם וזה שאמר הכתוב "והימים ימי בכורי ענבם" ר"ל אותיות הבכורים וראשונים לע"נ"ב"ם דהיינו אותיות ס'מ'א'ל, שאז באלו הימים יש לו שליטה כנ"ל, ולכן כתיב "ענבם" חסר יו"ד, כדי לרמוז זה וזה רומז גם כן ותצפנהו שלשה ירחים כי בג' ירחים הנ"ל יש לו שליטה.

(לקוטי שושנים להגה"ק ר"ש מאוסטרופולי)

ושם ראינו את הנפילים בני ענק מן הנפילים ונהי בענינו כחגבים (יג, לג)

יש להבין את כפל הלשון "את הנפילים בני ענק מן הנפילים". עוד יש להבין למה בפעם הראשונה כתוב נפילים מלא, ובפעם השנייה הנפלים חסר. גם, למה

אמר "בני ענק" וביהושע כתיב "ויכרת יהושע את הענקים" ולא כתוב "בני הענקים".

ויובן בהקדם דברי המדרש שמובא בהדר זקנים מבעה"ת ר"פ שלח, ונמצא במדרש פתרון תורה פ' שלח: פעם אחת נכנסה בתו של ענק בפרדס ואכלה רמון, והשליכה קליפתו, והיו המרגלים טמונים בקליפה שסבורים המרגלים שהקליפה היתה מערה ונכנסו בתוכה י"ב מרגלים. לאחר אותה שעה נזכרה הבת שאכלה רמון, ופחדה שמא יראה אביה את הקליפה ויודע לו שאכלה רמון מהדרס, נטלה את הקליפה והשליכה אותו אל מחוץ לפרדס (תוך כדי שהמרגלים היו בפנים) ולא הרגישה שהקליפה כבידה יותר מחמת האנשים. אמרו המרגלים זה לזה ראו כמה גבורה יש בנשים וק"ו באנשים. ולכן הוציאו דיבה" ע"כ דברי המדרש.

וי"ל דזה כוונת הפסוק "מן הנפלים" היינו ממה ש'נפלנו' מתוך הקליפה, משם ראינו את בתו של הענק, והפסוק אומר כך: ושם ראינו את הנפילים בני ענק, דהיינו שראינו את הבת של הענק, והיכן ראינוה? "מן הנפלים" מהנפילה של הקליפה. ונפלים בתרא ל' נפלו הוא, ולכן נכתב חסר, ולכן כתיב ג"כ "בני ענק" שלא ראו את הענק עצמו, רק בת קטנה שלו, וכמ"ש בפ"ק דחולין "בני יונה" קטנים ולא גדולים. (טעמא דקרא)

ונהי בענינו כחגבים (יג, לג)

פרש"י שמענו אומרים נמלים יש בכרמים. ופירש רש"י תמיה ומאי בעי הכא נמלים הא בקרא חגבים כתיב. ונראה, דאיתא בילקוט דתלמי אמר להם למה אתה רוצים לכבוש את ארץ ישראל הלא כל הארץ של הקדוש ברוך הוא והוא נתן לנו ואם כן יהיה גול בידכם. והנה חכמינו ז"ל אמרו (עירובין ק ע"ב) על פסוק לך אל נמלה כו', דאיסור גזל יכולים ללמוד מנמלה שאינה לוקחת מאחר. וזהו שפירש רש"י ז"ל שמענו אומרים שאלו אנשים אשר בכרמים רחוקים מגזל כנמלים ועל ידי כן לא יקחו ארץ ישראל כמו שכתב הילקוט שכן אמר להם תלמי. אמנם באמת אינו כן כמו שפירש רש"י בפרשת בראשית, ברצונו ניתן להם וברצונו ניתן לישראל ואינו חשוב גזל: (קדושת לוי)

במספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום יום לשנה יום לשנה תשא את עונותיכם ארבעים שנה (יד, לד)

בשם רבי יצחק חריף מובא כך: המרגלים היו בארץ ישראל ארבעים יום - שהם 960 שעות. כנגד ארבעים הימים שהיו בארץ, נעשו להיות במדבר ארבעים שנה "במספר הימים אשר תרתם את הארץ יום לשנה יום לשנה תשא את עונותיכם ארבעים שנה", (במדבר יד, לד) ארבעים שנה הן 480 חודשים. נמצא שכל חודש במדבר היה כנגד ב' שעות שהיו המרגלים בארץ ישראל. על כל שעה שהיו בארץ ישראל נעשו להיות חצי חודש במדבר.

מתוך ארבעים השנים שהיו ישראל במדבר לא כולן ממש היו כנגד חטא המרגלים "אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר עד קדש ברנע" (דברים א, ב) אחד עשר יום היה מהלך הדרך מחורב לארץ ישראל ודרך זו הרי היה עליהם לעבור בכל מקרה. אם כן יש להחסיר מארבעים השנים אחד עשר יום. זאת ועוד, עם ישראל יצאו ממצרים בט"ו בניסן ונכנסו לארץ ישראל כעבור ארבעים שנה ב" בניסן, אם כן נחסרו עוד ארבעה ימים ממנין ארבעים השנים התמימות נמצא אפוא שמתוך ארבעים השנים, יש להחסיר חמישה עשר יום שלא באו כנגד חטא המרגלים. וכאמור, חמישה עשר יום במדבר - מחצית החודש - היו כנגד שעה אחת שהיו המרגלים בארץ ישראל.

וזהו שאומר רש"י: "ואותה שעה כשרים היו" - שהשעה האחת שבה היו כשרים, מתוך סך 960 השעות שהיו בארץ ישראל - שעה זו יורדת להם ממכסת ארבעים השנים במדבר, ולכן היו ישראל במדבר ארבעים שנה חסר חמישה עשר יום.

ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת: והיה לכם לציצת וראיתם אתו וזכרתם את כל מצות ה' (טו, לח לט)

בגמרא סוטה (יז, א) "דתניא היה ר"מ אומר מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונים מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד וכו"ו.

מביא בספר "עלי ורדים": שאל פעם איזה "חכם" את מרן הרב מבריסק זצ"ל על דברי הגמ' האומרת שכשאדם רואה את הציצית הוא נזכר ברבש"ע, שאינו מבין את השייכות ואינו רואה דמיון בין הדברים. ענה לו הרב מבריסק זצ"ל: "חז"ל אומרים (ע"ז כ, ב) שאסור להסתכל בבגדי צבעונים של אשה שלא

יבוא לידי הרהורי עבירה. האם את זאת אתה כן מבין? – "כן" ענה ה"חכם". –
 "ובכן הראש שלך תקין, הבעיה היא לא בחוסר הבנה, אלא היכן הראש מונח...
 אם היית שקוע בירא"ש היית מבין גם את הקישור בין תכלת לכסא הכבוד" (עלי ורדים)
 איתא ברש"י דלכן נסמכה פרשת ציצית לשבת משום ששניהם שקולים
 כנגד כל המצות. ונראה למצוא עוד צד השווה בשניהם, כי במשנה (שבת פרק
 כלל גדול) נחשבים ל"ט מלאכות, וכמו כן בציצית יש ל"ט כריכות, כמבואר
 במג"א (סוף סימן י"א) שכורכין ז' כריכות, ואח"כ ח' כריכות, ואח"כ י"א
 כריכות, ואח"כ י"ג כריכות, ובסך הכל הם ל"ט כריכות.
 וכמו כן מחולקות המלאכות במשנה הנ"ל לארבעה חלקים כמו בכריכות
 הציצית, יש שם י"ג מלאכות הזריעה, י"א מלאכות האריגה, ח' מלאכות
 בעצים, ועוד ז' מלאכות בשאר דברים, וזה מקביל למספר הכריכות בהציצית.
 (הגר"א מוולנא זי"ע)

מאוצרות המגידים

ויקרא משה להושע בן נון יהושע (יג, טז)

פירש רש"י: "התפלל עליו י-ה וישעך מעצת מרגלים".

מדוע משה רבינו התפלל רק על יהושע?

אחד הביאורים שמבארים, כי כלפי יהושע היה לו באמת חשש גדול שידבר
 לשון הרע על ארץ ישראל, כי לגביו היה חשש של יצר הרע לשם שמים, ועל
 יצר הרע מהסוג הזה יש צורך ברחמי שמים מרובים.

מדוע ליהושע יכול להיות יצר הרע לשם שמים? כי יהושע ידע שמיד
 כשונכסים ובאים לארץ ישראל משה רבינו ע"ה לא יכנס, וכדי שרבו של
 ישראל ישאר לחיות, ועם ישראל יזכה להיות עם הרבי הגדול – שמא כדאי
 לדבר לשון הרע. וכי יש לך לשם שמים גדול מזה? – שמשה רבינו יחיה
 ארבעים שנה נוספות? היכן אפשר למצא כזה "לשם שמים"??

תבינו, יצר הרע של לשם שמים – כנגדו אנו זקוקים לרחמי שמים מרובים,
 מולו צריך תפילה מיוחדת, ולכן עמד משה רבינו ע"ה בתפילה על יהושע. אבל
 יצר הרע גלוי כמו שהיה למרגלים הוא פחות קשה, ולא נדרשה עבורו תפילה
 מיוחדת של משה רבינו.

רצוני לומר לכם חידוש נוסף.

התרגום יונתן מביא: "וכדי חמא משה עינוותנותיה קרא משה להושע בר נון
 יהושע, התפלל: י-ה וישעך מעצת מרגלים".

שואלים: איזה עונה הוא ראה בו?

ומבארים על פי מה שהזכרנו. הרי במדבר היה מאורע מיוחד שאלדד ומידד
 התנבאו במחנה. ומה היתה נבואתם? – "משה מת ויהושע מכניס לארץ". את
 הנבואה הזו שמע יהושע, והדברים כאבו לו מאוד. הוא רץ למשה רבינו
 וביקש: "אדוני משה כלאם".

כאן ראה בו משה רבינו עונה מיוחדת: במקום שישמח מעט, שהנה הוא יזכה
 להיות הממשיך של משה רבינו ע"ה – שבכך הוא מקבל סגולת אדירות,
 וכלים אדירים עצומים, של סיעתא דשמיא – להיות המנהיג של עם ישראל
 בכניסתם לארץ ישראל [והוא באמת העמיד את השמש בכוחו הגדול], שום
 דבר לא נע ולא זע בפנימיותו. הוא קם בכאב רב ומקנא לכבוד משה רבינו:
 "אדוני משה כלאם" אם אתם יודעים, - המילים הללו עלו לו ביוקר ה"אדוני
 משה כלאם" הזה, מחיריו היה שיהושע מת בלא ולד. מדוע? כיון שהורה הלכה
 בפני רבו.

בקיצור, הוא היה כל כך כאוב לכבודו של משה רבינו הוא בא עם הוראה
 שצריכים לכלוא אותם.

עם כזו עונה, יש חשש שהוא ידבר על ארץ ישראל, כדי שמשח יחיה.

ככה אומרים 'העולם' את הפשט.

ישנה סתירה לביאור הזה. הגמרא (סנהדרין יז, א) מביאה שלש דעות, מה
 היתה נבואתם של אלדד ומידד. דעה אחת שהם דברו על השליו, דעה שניה
 – על מלחמת גוג ומגוג. דעה שלישית – משה מת ויהושע מכניס.
 שואלת הגמרא: בשלמא לשתי הדעות הללו – שליו וגוג ומגוג, מובן ההמשך
 שמשח רבינו השיב ליהושע: 'ומי יתן כל עם ה' נביאים', משמע שהנבואה
 היתה טובה ונעימה. אבל לאותה דעה שיהושע אמר למשה רבינו שהם נבאו:
 "משה מת ויהושע מכניס", מה טוב כל כך, מה היה נח לו? וכי רצונו למות? מי
 יתן וכל עם ה' יהיו נביאים כאלו?!

עונה הגמרא: "לא סימוה קמיה" – באמת הם לא אמרו לו את פרטי הנבואה,
 אלא רק שהם נבאו, ללא פירוט. אם כן, נופל הפשט הנ"ל – שראה בו את
 העונה בכך ששמע שהם אומרים: "משה מת ויהושע מכניס" [ובדוחק אפ"ל,
 כי אח"כ נודע למשה רבינו ע"ה מה שהם נבאו, ויהושע ידע מהנבואה וקינא
 את קנאתו]. אבל בואו תשמעו דברים מתוקים – געשמאק.

התרגום יונתן חולק על הגמרא ואומר מפורש, שהדברים שנאמרו בפסוק:
 'המקנא אתה לי ומי יתן כל עם ה' נביאים' – "אמר ליה משה... שיתנבאו עלי
 דאנא מתכנס מן עלמא ואנת משמש מן בתריי, אנת מקנא לי?!" – משה רבינו
 אמר לו מפורשות כי מחמת שאמרו כי אני ימות ואתה תהיה המנהיג אחרי,
 לכך אתה מקנא קנאתי, אבל: "ראה נא פון דיהון כל עמא דה' נביאן". אם כן,
 התרגום יונתן מציין לשיטתו שמשח רבינו ידע ענוותנותו ולכן פחד עליו.

מורי ורבותי, יצר הרע של לשם שמים צריך להיפטר מאליו. פחד גדול. אתם
 יודעים מה זה יצר הרע של לשם שמים?
 לכל אחד יש את החבילה שלו ב'לשם שמים'. אדם אומר לעצמו: במקרה הזה,
 ובנושא המסוים הזה, אני צריך להיות ה'מאן דאמר', ולהסביר ולהחליט
 ולהורות, ודוקא אני, כי השני אינו ראוי ולא תהיה ממנו תועלת, ורק אם אני
 אטפל בענין יהיה כבוד ה', לשם שמים.
 ישנן דוגמאות רבות אין ספור: לפעמים מתגלעים חילוקי דיעות בין גדולי
 ישראל, מעט חילוקי דעות או הרבה. אותו פלוני הוא חסיד של אחד מגדולי
 ישראל. הוא אוסף את היצר הרע של לשם שמים, ומדבר על הצד השני דברים
 אסורים, רחמנא לצלן, נכשל ונופל בבאר שחת.
 "אבל זה לשם שמים! וכבוד התורה! איך אני יכול לשתוק וכי מותר לי
 לשתוק!?"... הוא בטוח שאסור לו לשתוק, ואדרבה חובה גמורה היא לדבר
 בגנות הצד השני, גם אם הוא תלמיד חכם. הנה לו יצר הרע לשם שמים.
 שמעתי בשם אחד הבנים של הריוניער, שאמר, אנו מבקשים: "זכוף את יצרנו
 להשתעבד לך" "יצרנו"? יצר הרע? מי שנופל ביצר הרע הוא כמעט שוטה, לא
 על כך מתפללים אנו. תפילתנו היא אודות היצר הרע לשם שמים – עליו יש
 להתפלל "זכוף את יצרנו להשתעבד לך" במקרה שחלילה נשתמש עם היצר
 הרע לשם שמים איי איי...

מורי ורבותי. מה העצה עם היצר הרע הזה, הקשה מאוד מאוד?

לכאורה העצה להכיר: אני לא פוסק בשום נושא בהלכה ובהתנהגות,
 ברוחניות ובגשמיות, אז גם לא אפסוק בנושא הזה, ומחובתי לשאול את מי
 שיועד לפסוק, ואם ה'מורה הוראה' אומר שכן, כן. אם הוא יורה שלא, לא.
 ויכל הנוטל עצה מן הזקנים אינו נכשל'. ואם ישאל את הזקנים הוא יכול להיות
 בטוח בעזר ה'. אבל לפסוק לבד בעניינים כאלו שאני עושה באמת לשם
 שמים. קשה מאוד.

"כי דבר ה' בזה ואת מצותו הפר הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה" (טו, לא)

נפסק ב"שולחן ערוך" (יו"ד, רמג ו) עוון גדול הוא לבזות תלמידי חכמים
 או לשנאותן, וכל המבזה את החכמים אין לו חלק לעולם הבא והוא בכלל "כי
 דבר ה' בזה".

וכתב ה"חפץ חיים" (הל' לשה"ר כלל ח): ידוע גדול עונשו של המבזה
 תלמידי חכמים, שאין לו חלק לעולם הבא (סנהדרין צט, ב) אך היצה"ר מסית
 לאדם, דלא שייך כלל דין מבזה תלמידי חכמים רק בזמן הגמרא שהיו חכמים
 ביותר, אבל לא על אלו שבזמננו והוא טעות גמור! דכל ת"ח הוא לפי הדור,
 ואפילו בזמננו, אם הוא רק ראוי להורות ויגע בתורה – נקרא תלמיד חכם,
 והמבזה אותו אפילו בדברים בעלמא ואפילו שלא בפניו עוון פלילי הוא, וחייב
 נידוי על זה וכו' ואין רפואה למכתו, כפי שאמרו בגמרא (שבת קיט, ב) אמר
 ר"י אמר רב כל המבזה ת"ח אין רפואה למכתו.

"מדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה"

מסופר כי זמן קצר לאחר פטירתו של הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל
 נתקף אדם בארץ ישראל בכאבי ראש חזקים אשר כל רופא לא יכול היה
 להביא לו מזור. הוא חש בבהלה ונסע אל אחד מגדולי הרבנים בארץ ישראל
 לבקש את ברכתו, כאשר שמע הרב כי כאביו החלו בעת הלוויות של רבי משה
 זצ"ל, שאלו אם אמר פעם משהו שיש בו משום פגיעה בכבודו של רבי משה,
 האיש השיב בשלילה, אז הציע הרב משהו בלתי שגרתי, במקום ליעיץ לאיש
 לאיזה רופא עליו לפנות או באיזה טיפול רפואי לבחור, הוא אמר לו שיש
 להפיל גורל הגר"א, אולי באמצעותו ימצא האיש את המקור האמיתי לסבלו.

עשו גורל, והפסוק אשר עלה בגורל היה: "ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי
 במשה" (יב, ח) במבט ראשון לא אמרו הדברים לאיש מאומה, והנה לפתע,
 היכה בו הפסוק מכת ברק. אין ספק! הוא היה שם בין ההמונים אשר גדשו את
 רחובות ירושלים ביום הלוויה, אולם הוא הוטרד משורת ההספדים הארוכה
 ומגודל הלוויה באופן כללי. היה זה בשושן פורים ובפתח ממתניות מצוות
 החג, "אין זה צודק" חשב האיש "כי לווייה של מי שלא יהיה תפוגם בשמחת
 הפורים של מאות ואלפי אנשים", את דעתו זו הביע האיש באזני אחרים...

הרב אמר לו כי בשו"ע נפסק כיצד יש לנהוג, וזהו פתרונו היחיד לסבלו.
 עליו לכנס עשרה אנשים ליד הקבר, ובנוכחותם לבקש מחילה מרבי משה.
 עשה האיש כדבריו אסף מניין ועלו לקברו של רבי משה בהר המנוחות, וביקש
 מחילה על דבריו, תוך זמן קצר חלפו כאבי הראש כלא היו.

תוקף דין שמים על בזיון ת"ח

להלן אגרת החלום המפורסמת שנכתבה ע"י הגאון רבי מרדכי
 מאושימינא, שהיה בעל מופת מפורסם בכל גלילות ליטא. האגרת נסבה על
 מעשה שאירע בשנת ה' אלפים ש"ה בעיר סאלוניקי:

איש בליעל אחד שהרב יוסף בן לב (המהר"י בן לב זצ"ל) הוציא פסק דין
 נגדו, פגש את המהר"י בן לב ברחוב וסתר לו על לחיו לעיני קהל ועדה ואף
 אחד לא מחה בידו, משום שהיה עשיר גדול, תקיף ואלים, כאשר הגיע
 המהר"י בן לב לפני חנות של בשם אחד קרע את בגדיו ואמר: שומו שמים על
 זאת!

באותו לילה נכנס הבשם לחנות כשנר בידו וראה שם עכבר, כאשר ניסה
 להתקרב אל העכבר, התלקחה הסחורה שבחנות, ופרצה דליקה גדולה.

וראיתם את הארץ מה היא וכו' (יג, יח)

בספר 'רביד הזהב' הביא את דבריו של רבי נפתלי מרופשיץ המפרש את הפסוק בלשון רמז. 'וראיתם את הארץ מה היא' - תראו האם הארץ "מה" היא, אם היא מביאה לידי בחינת "ונחנו מה", היינו ענווה; 'החזק הוא הרפה' - האם העם היושב בה הוא רפה, בבחינת לב נשבר ונדכה, אפילו בזמן שהוא חזק; 'המעט הוא אם רב' - האם העם שבתוכה חושב את עצמו לקטן, אפילו בזמן שהוא רב וגדול;

'היש בה עץ (צדיק), אם אין' - והאם הוא עניו בבחינת 'אין'. התכונות הנ"ל מאפיינות ביותר את מי שניחון במידת הענווה, והאדם העניו אינו ממחר לכעוס (כפי שמובא באגרת הרמב"ן). לכן ביקש משה רבינו מהמרגלים שיבדקו במיוחד את המידה הזו אצל יושבי הארץ, כדי לדעת האם ההתנגדות שלהם תהיה קשה וכעושה, ולהתוות לפי זה לעם את דרכי הכניסה לארץ.

מידת הכעס - מידה קשה עד מאוד היא, וקשורה בטבורה למידת הגאווה הנוראה, ועל שתי המידות הללו אומרים חז"ל שהלוקה בהן כאילו עובד ע"ז. ובאו ונשמע לא רק כמה מגונה ומכוערת היא מידת הכעס, אלא עד כמה היא אינה משתלמת.

כל המקומות תפוסים

מעשה שהיה בגנרל אמריקאי מפורסם, שהיה אמנם מצביא גדול וגיבור מלחמה, אבל היה נגוע בשתי המידות הקשות של כעס וגאווה. יום אחד שמע הגנרל שבאחת ממדינות ארה"ב מתקיים קונצרט ענק בהשתתפות מנצח נודע, ועשרות רבות של נגנים. בהיותו חובב נגינה, החליט לנסוע לקונצרט.

והנה, בהגיעו לשדה התעופה, כדי לעלות על מטוס שיביאנו אל המדינה בה נערך המופע, הודיעו לו שלמרות מעמדו הרם הם מצטערים להודיעו שכל המקומות במטוס כבר תפוסים, ואין אפשרות להטיסו בטיסה זו.

הגנרל התרומם מרוב כעס. "מה? למרות השירות בן עשרות השנים שאני מעניק למדינה, אתם תקבעו שאני לא אטוס עתה?!" - זעק. הוא ביקש לקבל לידיו את רשימת הנוסעים, ומחק שם מן הרשימה, והודיע שהוא טס במקומו...

מרום פרסומו של גנרל זה ברבים, ובשל האהדה הגדולה שהיתה לו בתקשורת, חששה הנהלת שדה התעופה להביע את דעתה נגדו, והטיסה את הגנרל במקום הנוסע הוא.

לאחר טיסה שארכה כמה שעות הגיע הגנרל לאולם, וכאן נכונה לו אכזבה עמוקה. המארגנים הודיעו שהאירוע התבטל, מפני שהמנצח לא הגיע! הם סיפרו לקהל המאוכזב, שעל פי מידע שבידיהם המנצח היה רשום לטיסה, אלא שבעקבות דרישתו של גנרל פלוני לעלות על המטוס, נאלצה הנהלת שדה התעופה למחוק את שמו. המנצח נפגע מהמלך, והודיע שהוא לא מוכן לטוס כלל, דרש פיצויים על הנזק והצער שנגרמו לו, ולא הגיע לקונצרט... לא צריך לתאר את מפח הנפש האדיר שהיה לגנרל הכועס! גם לטוס כמה שעות, הלך ושוב, וגם להפסיד את האירוע. והכל בגלל הכעס. (ברכי נפשי)

אפס כי עז העם הישב בארץ (י"ג כ"ה)

החפץ חיים מסביר שהתורה הדגישה במיוחד את המילה 'אפס', כביאור הרמב"ן, כי מילה זו מביעה את רשעת המרגלים, 'שהיא מורה על דבר אפס ונמנע מן האדם, שאי אפשר בשום ענין, כלשון האפס לנצח חסדו'. והמרגלים אכן ביקשו להעביר לעם את המסר הזה שלא יוכלו כלל להילחם עם יושבי הארץ.

ולעומתם, יהושע וכלב אמרו 'כי לחמנו הם' (להלן, פרק י"ד פסוק ט'), וכאומרים - וכי אדם מפחד מכך לחם גדול המונח על השלחן?! האדם המאמין בה', לא ישתמש לעולם במונח 'אפס', אלא יבטח באלוקיו ויתייחס גם לאויביו הקשים ביותר כ...לחם המונח על השלחן. זה סודו של הבטחון בה', ההופך את האדם למאושר עלי אדמות.

האספקלריה של הבוטח משדרת לו כל העת שיש לו על מי לסמוך. אם רק יפקיד האדם את 'מפתחות החיים' שלו ביד השי"ת, ויפקיר את כל כולו למען השם, הוא יוכח עד מהרה לדעת שאכן היה מי שמסר עליו לאורך כל הדרך, גם אם בתחילה לא נראו הדברים כמי שפועלים לטובתו.

שאכן אם היו שואלים את האדם, ביחס לאירועים מסוימים העוברים עליו בחיים, כיצד לדעתו היה כדאי לנהוג עימו, הוא היה אומר שלפי ראות עיניו היה צריך לנהוג קצת אחרת... שהרי במציאות הובילו אותו ההתרחשויות למחוזות לא הכי טובים...

מי שאומר כך, אינו יהודי מאמין. אדם היודע שכל מה שעושה הקב"ה לטובה הוא עושה, הרי גם כאשר הוא איננו רואה לכאורה מה היא הטובה

באותה דליקה עלו באש כחמשת אלפים בתים של יהודים וכמה בתי כנסיות ובתי מדרשות. מספר ההרוגים הגיע לשלוש מאות וארבע עשר (כמנין ש - ד-י).

וזה דבר האגרת שכתב רבי מרדכי מאושמינא בשנת תרמ"א, שלוש מאות שלושים ושש שנים (!) לאחר מה שארע בסאלוניקי:

ב"ה יום ו' כ"ח שבט תרמ"א, פ"ק בוטען. לכבוד ידיד ה' וידיד נפשי, ה"ה הרה"ג החריף ובקי סיני ועוקר הרים הרב הצדיק ועניו המפורסם כקש"ת ר' פנחס מיכאל הרב דק"ק אנטטיפאלע.

אחדש"ה כתר"ה הנני לספר לכם מעשה נורא, ומסתמא לא יגלה לשום אדם בעולם, רק יצינעו במקום שאין יד אדם שולטת בו או יקרע אותו לקרעים באופן שלא יתגלה זאת לשום אדם בעולם.

בליל ערב יום כיפור, בלומדי אז שיעור הקבוע לי נפלה עלי תרדמה וישנתי, בחלומי בא אלי איש הדר, בתואר פנים וזקנו מגודל. בהביטו אלי נרתעתי, אחז בידי ואמר: מה לך נרדם קום קרא אל אלוקים! ונרתעתי מאד, ואייק והנה חלום. ואמרתי חלומות שוא ידברו. בכל זאת היה לבי נוקפי וחרדה גדולה נפלה עלי, והלכתי עוד לישון על מטתי. והנה בחלומי בא אלי עוד פעם איש הדר הנ"ל ועוד שני אנשים עימו. ואמרו שני האנשים תדע שזה חלום אמת ולא תאמר נואש. ונשותוממתי מאד. אז קרא אלי איש הדר הנ"ל ואמר לי: הוה מפשפש במעשיך, כי אני בשליחות מעולם העליון בא אליך. אז התחזקתי ואמרתי לו: באיזה שליחות באתם אלי. ומחמת הקול הגדול שדברתי עמו הקיצותי משנתי והנה חלום. ואמרתי עוד הפעם החלומות לא מעלין ולא מורידין. בכל זאת מחמת שהיה לבי נוקפי ונפלה חרדה עלי לא ישנתי עוד בלילה הזה.

וביום כיפור בכיתי מאד בכיה גדולה שלא הורגלתי בזה מעולם, ולא ידעתי מה זה הבכיה שאני בוכה כל כך. ואמרתי בלבי אפשר מחמת החלום הנ"ל. ולא היה לי חלום עוד עד שמיני עצרת. אז ישנתי בלילה תוך הסוכה כמנהגי, ובאמצע שנתי בא אלי עוד הפעם איש הדר הנ"ל בבגדי לבנים. ונרתעתי בהביטו אל גודל יופיו ומראהו הנורא מאד. ואז קרא האיש ואמר אלי: הבכי שבכית ביום כיפור הועיל מאד, עד ששלחוני להביך ולהגיד לך אשר תוכל לתקן ולבטל הגזירה. אז אמרתי לו לא ידעתי מה אתקן ומה זה הגזירה ושתק האיש הנ"ל ועמד בשתיקתו ערך רבע שעה.

ואז התחלתי לבכות מאד בחלומי ואמרתי: לא ידעתי מה זה החטא הגדול שחטאתי, על ששלחו לי שלוחים מעולם העליון. ובכיתי הרבה מאד בחלומי ומחמת גודל הבכיה הקיצותי משנתי, ובהקיצתי לא אמרתי עוד שזה רק חלום ודברים בטלים. כי ראיתי אשר דבר הוא, וביום שמיני עצרת הייתי בשמחה גדולה מאד, ולא ידעתי מה השמחה אשר מעולם לא הייתה לי שמחה גדולה כזאת.

ובליל שמחת תורה כאשר ישנתי על מיטתי, באמצע שנתי בחלומי והנה בא אלי עוד הפעם איש הדר הנ"ל. זיו תוארו היה נורא מאד ומעוטף בלבנים, וקרב אלי ואמר: עד מתי יהיה לי טירחא עבורך לילך אצלך ממקומי הנכבד. ואז התחזקתי ואמרתי לו: בזכות התורה ובזכות התנאים והאמוראים שלמדתי אותם ויגעתי בהם, הנני מבקש מכם להגיד לי כל ענין השליחות שלכם, ולבאר לי בביאור יפה שאוכל להבינם. ואז הלך אתי לחדר יפה ונעים מקושט בתכשיטין לא תשבע עין מלראות זאת. ואמר לי שב בני שב ואגלה לך ענין סתר וזה השליחות שלי. וישבתי על כסא אחד והוא ישב אצלי ואמר לי הנני מגלה לך מסתרים:

תדע שאני מהר"ן בן לב ובעת שהייתי בחיים בזה העולם, ישבתי על כסא דין לשפוט בין איש ובין רעהו ובאו אלי שני אנשים בדבר איזה משפט ויצא אחד מהם חייב, ולא רצה לציית הדין מחמת שהיה איש אלים. ואז הזהרתי אותו באזהרה הידועה ויצאתי לחוץ. בא אלי האיש הנ"ל שיצא חייב והכה אותי על לחיי, וענין זה חקוק על עצמותיו עד היום ואין לו שום תקומה עד היום. ונגזר עליך שאתה מיוצאי צאצאיו לתקן אותו ותהיה לו תקומה על זה.

ואז נרתעתי ונשותוממתי ונשארתי כאבן דומם ערך רבע שעה. ולאחר זה נגע בפי ואמר לי: מה זה שתקת. ואז התחלתי לבכות מאד ואמרתי לא ידעתי במה אתקן אותו, כי אין לי ידיעה ביחודים וכוונות. אז אמר לי תדע שכן נגזר עליך אשר תקנה הספר שו"ת מהר"י בן לב ותלמד אותו בקביעות עד שיהיה שגור בפין מראשו ועד סופו ואז תהיה תקומה אליו ויוכל לעלות ממדרגה למדרגה. אמרתי לו: כמה אלמד התשובות הנ"ל עד שיהא שגור בפי. אמר לי לא פחות מארבע שנים וכו' (ואמר לו עוד, שיקנה הספר מהריב"ל דוקא אצל הרב דאנטיפאלע שיש לו תשובות הנ"ל, ושאלו, מה זו דוקא אצל הרב הנ"ל? ואמ"ל: אגלה לך ענין זה: תדע אשר גם על הרב הנ"ל יש איזה דברים למעלה כי הוא התחיל להכין א"ע להדפיס ביאור ש"ס תמורה ומעילה ולא קיים הכנתו ע"כ מוכרח הוא ג"כ לתקן זה ומהמעות שיקבל ממך עבור המהר"י כן לב יתחיל להכין א"ע להדפיס הנ"ל וכו' בסופו של דבר הלך אצל ר' פנחס מאנטיפאלא וקנה ממנו את השו"ת ולמד בו).

ידידם עוז בלו"נ הכותב מעמקי הלב בדמעות שלישי מרדכי החופ"ק הנ"ל

יש להתעורר מן העובדה שמאז המקרה בשנת ש"ה עד לתאריך המכתב בשנת תרמ"א חלפו שלוש מאות שלושים ושש שנים ועדיין דין שמים במלוא תוקפו!

המעשה שהובא לפני עסק ביהודי שה' להשיא את בתו, ובגלל ההתחייבויות הכספיות הגדולות שהיו כרוכות בכך, נאלץ לעזוב את ביתו ולנדוד לארצות נכר, ולהתדפק שם על בתי נדיבים.

את פעמיו שם לארה"ב, אבל גם לאחר שהסתובב שם במשך תקופה ארוכה לא הצליח לאסוף סכומי כסף משמעותיים. המצב הכלכלי הקשה, חדר גם אל בתי הגבירים, ונתן אותותיו על איסוף התרומות, המצטמצמות והולכות מפעם לפעם.

בשלב מסוים פגש היהודי שלנו בארה"ב את אחד מעמיתיו שיעץ לו לנסוע לקהילתו של הרב מייזליש באוסטרליה. 'בקהילה זו, אמר לו הידיד, תצליח לאסוף כסף'. היהודי החליט להיענות להצעה, ורכש כרטיס טיסה מארה"ב לאוסטרליה.

בשדה התעופה באמריקה יש כידוע הליכי בידוק מחמירים ביותר, וגם לאחר שהפקחים בדקו את כל המזוודות והתיקים, הכיסים והבגדים, הם דורשים מהנוסעים שיחלצו את נעליהם, כדי לבדוק אם הסתירו דבר מה בתוכם...

ההליך מתבצע בצורה כזו שהנוסע חולץ את נעליו, הולך כברת דרך קטנה ללא הנעליים, ומיד לאחר שהבדיקה במתקן המיוחד הסתיימה ללא בעיות, הוא מקבל את הנעליים בחזרה.

היהודי חלץ גם הוא את נעליו כמתבקש, אך בבואו אל המקום בו היו אמורות הנעליים להימסר לו, הופתע מאוד להיווכח שנעליו אינן נמצאות שם. במקביל, הגיעו לידי נעליים אחרות, וסביר להניח שקרתה שם טעות, ואחד הנוסעים האחרים לקח את הנעליים של היהודי, ובמקומן השאיר את הנעליים שלו...

הנוסעים חשדו בו שהוא מחבל

הוא מביט בנעליים שנותרו לפליטה, וכבר חשב אפילו לנעול אותן במקום הנעליים שלו, אבל כשביט בנעליים הזרות הבחין לתדהמתו בצלב קרס המוטבע עליהן. הוא הבין שאלו הן נעליו של גוי, וכיון שהיה שם צלב קרס, החליט לא לנעול אותן בשום אופן שבעולם.

האיש לא גילה לאנשי הבידוק את המניע האמיתי להחלטתו, מחשש לאנטישמיות, אלא אמר שהוא אינו רוצה לקחת את הנעליים, מפני שהן אינן שלו, והדבר נחשב לגזל.

למרות שהחלטה זו - ללכת יחף - הביאה אותו למצב מאוד לא נעים (ובהלכות תשעה באב נאמר שההולך בין הגויים צריך ללכת בנעליו, כדי שלא יבוזו לו), עם כל זה התחזק האיש מאוד, וגמר בליבו שבשום אופן הוא לא יניח על רגליו נעליים עם צלב.

ואכן, האישה עלה למטוס בדרכו לאוסטרליה, כשהוא יחף, אבל לא שיער לאן יתגלגלו הדברים. בעלותו למטוס, הבחינו הנוסעים באדם מזוהר המתהלך ללא מנעלים לרגליו, והחלו לחשוד בו שהוא חבר בארגון מחבלים...

משדהידעו לו כך לדיילים, הגיבו אלו ואמרו שאין מה לחשוש כיון שמדובר באדם שהחליט לא לקחת נעליים שאינן שייכות לו, משום גזל. כל הנוסעים במטוס הביעו את התפעלותם ממעשהו של האיש, וישרו האיש.

בין הנוסעים היה גוי אחד שהתפעל ביותר מהגינותו של היהודי, וניגש למקום מושבו כדי לשמוע את הדברים שוב באוזניו, ולדעת שאכן יש אנשים כאלה בעולם שאינם מוכנים לקחת דברים שאינם שייכים להם... 'אצל גוי זה לא היה קורה', אמר ליהודי.

ומה אמר על כך מרן הגר"ש אלישיב?

בשלב מסוים שאל אותו הגוי על מטרת נסיעתו, והיהודי סיפר לו את האמת, שבתו אמורה להינשא ואין לו פרוטה לפורטה, ועל כן הוא נאלץ להתגלגל על פתחי נדיבים.

'כמה כסף תכננת לאסוף לנישואין אלו? - שאל.
'25,000 דולרים', השיב.

הגוי לא המתין רגע. הוא קרא לכמה עיתונאים שהיו בטיסה, ואז הוציא מכיסו את פנקס הצ'קים וכתב לו את כל הסכום הנצרך!

העיתונאים החלו לצלם את האירוע ולהנציחו מכל עבר, וההבזקים של המצלמות לא פסקו למשך דקות ארוכות. לבד מהפרסום שהיה לתורם, היה גם קידוש השם גדול באותה שעה.

זה שכרו וזו ישועתו של מי שמקדש את השם, וקובע בליבו באופן מוחלט לא לעבור על רצונו של השם יתברך, גם במחיר של אי נעימות גדולה. וכי יקשה בעיניו של אדון הכל, מלך מלכי המלכים, הרוצה לשלם לו שכר על כך, ולגלגל לידי 25,000 דולרים?

השאלה היא כיצד היה מותר ליהודי לקחת את הכסף מהגוי, הרי הגמרא (בבא בתרא, דף י' עמוד ב') מספרת שרבי אמי סירב לקבל כספים שכאלו בגלל הפסוק (ישעיהו, פרק כ"ז פסוק י"א) 'ביבש קצירה תשרנה', וכו', וברש"י שם מסביר: 'כשתכלה זכות שבידך, ויביש לחלוחית מעשה צדקה שלהן, אז ישרבו', וכך נפסק גם בשו"ע (יו"ד, סימן רנ"ב).

יוצא, שאם מאפשרים לגויים לעשות מצוות, ולהרבות את זכויותיהם, מקיימים בכך את שלטון הגויים בעולם, ומאחרים את שברונם; ואם כן כיצד היה מותר לקחת את הכסף?

בדברי תשובתו הביא הרב את הוראת חמיו, מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, שאפשר לסמוך בענין זה על דברי ה'חסד לאברהם' הכותב שבמקרה שהגויים

שתצמח לו מהאירוע ההוא, הוא יאמין בכך בלב שלם, ויידע עם לבבו שהשי"ת אוהב אותו הרבה הרבה יותר ממה שהוא אוהב את עצמו.

'מסודר' בפרנסתו

הזדמן לידי קונטרס שכתב יהודי ניצול שואה, ובו הוא מתאר את שעבר עליו באותה תקופה, וכיצד הצילו הקב"ה פעם אחר פעם מידי הנאצים הארורים.

יהודי זה התגורר בגרמניה עצמה, ומיד כאשר החל הצורך היטלר ימ"ש להפריח את הצהרותיו המאיימות נגד היהודים - והיה זה יותר משנתיים לפני פרוץ המלחמה - נתן הקב"ה בליבו את ההחלטה למכור את כל נכסיו ולצאת מארץ הזו.

הדבר לא היה פשוט, כיון שיהודי זה היה 'מסודר' בפרנסתו ובנכסיו, והיו לו נכסים רבים, דינידי ודלא נידי. אבל, ההחלטה שהתקבלה בליבו היתה כה חזקה, שמאומה לא עמד בדרכו, והוא מכר את הבתים שהיו בבעלותו, וגם את כל יתר הנכסים.

המטבע היציב והאיתן ביותר בתקופה ההיא, היה הרובל הרוסי. כל הסוחרים עשו בו שימוש, וידעו שהרובל הוא מטבע שכדאי ושווה להשקיע בו לטווח ארוך, ואין לכאורה שום דבר שיהא בכוחו לזעזע את חוסנו של הרובל.

גם היהודי שלנו, המיר את כל הכסף שקיבל ממכירת נכסיו לשטרות של רובלים רוסיים, וכאשר הכסף היה בידו החליט להעתיק את מקום מגוריו להולנד, שהיתה מדינה שקטנה וניטרלית, והכל היו בטוחים שהנאצים יניחוהו לנפשה, ולא ירצו לפגוע בה ולהשתלט עליה.

בהגיעו להולנד, השתדל מיודעו לבנות את עצמו מחדש, ולשקם את פרנסתו, כפי שהיה בגרמניה. ואכן, בתקופה הראשונה הכל הלך למישרין.

חווה ומבוהל

יום אחד מגיע היהודי לביתו, חווה ומבוהל, וכששאתו שואלת אותו מה קרה, הוא מציג בפניה דף עיתון שבו היה כתוב שהכלכלה הרוסית התמוטטה לחלוטין, והרובל בעקבותיה... בידיעה בעיתון נאמר שהמטבע הרוסי איבד את ערכו בצורה מוחלטת, והוא אינו שווה אפילו את הנייר שעליו הוא מודפס. יוצא אפוא, אמר הבעל לאשתו, שכל האספים שחסכנו, ובעצם כל הרכוש והנכסים שלנו - אינם שווים עכשיו מאומה!

עצם המחשבה על המציאות ההזויה הזו, הביאה את מיודעו לפלנטה אחרת, ולהרגשה מוחשית בדברי חז"ל שלמדונו שהחסכוניות האמיתיים נתונים רק בבית המדרש, ולא באוצרות הכסף והזהב.

המהפך המחשבתי שהחל בו מאותו רגע, הביאו להחלטה נוספת, חזקה יותר מזו הראשונה שקיבל בהיותו בגרמניה (כשהחליט לעבור להולנד), והיא, לעזוב את הגולה הודויה, ולעלות לארץ ישראל. בתוך ימים אחדים ארוז את מה שנשאר לו בהולנד, ועלה לארץ הקודש.

ומי שמכיר קצת את ההיסטוריה, יודע שהולנד היתה אחת המדינות הראשונות לכיבוש הנאצים, שהעבירו את נתיניה היהודים לאושוויץ. כבר בימי הראשונים של הכיבוש, דרשו הגרמנים מהשלטון ההולנדי שיעביר לידיהם את שמות הנכבדים היהודיים בקהילותיהם, ואותם הרגו תחילה.

'כיון שאני נמנית על הנכבדים הללו, סיפר היהודי לבניו ברבות הימים, אין ספק שאם הרובל הרוסי לא היה מתמוטט, והייתי נשאר בהולנד עוד תקופה קצרה, גם אני הייתי נשלח לאושוויץ רח"ל'.

במזוודה מיוחדת

נכ של ממש נעשה ליהודי זה, והנס החל כבר ברגע שהחליט לרכוש את הרובלים, שכן הם היו הסיבה להצלתו בהולנד. הנס המשיך מאוחר יותר עם התמוטטותו של הרובל, כשהתברר שדווקא סיבה זו הניעה אותו לעזוב גם את הולנד, ולעלות לארץ ישראל, ולהינצל מציפירני החיה הנאצית.

עכשיו נחשוב לרגע; כשיהודי שלנו שמע את דבר קריסתה של הכלכלה הרוסית, הלא באופן טבעי הוא הרגיע מאוד מאוד רע. איך יתכן אחרת?! הלא ההתמוטטות הזו גורמת לו עתה להישאר ריק מנכסיו, ולהיות עני וחסר כל! אבל אם היה יודע שהכל לטובתו, לא היה נותן להרגשות הלא טובות שיחדרו למוחו כלל וכלל!

ואם היו שואלים אותו, במה הוא רוצה לבחור, ברובלים רוסיים או בחיים, בוודאי שתשובתו היתה שהוא מעדיף את החיים גם על פני מיליוני רובלים. וזה בדיוק מה שהקב"ה עשה לו.

היהודי שעליו אנחנו מדברים לא הסתפק בהחרדתה של האמונה הזו רק לליבו הוא, אלא התאמץ גם לחנך את ילדיו ברוח זו. מה עשה? - גם לאחר שהרובלים הרוסיים איבדו את ערכם, ולא היו שווים מאומה, לא השליך אותם לפח, אלא שמר חלק מהם במזוודה מיוחדת, וכשהגיע לארץ תלה את הרובלים במסגרת מיוחדת בסלון ביתו.

למען דעת כל עמי הארץ את הנס הגדול שנעשה לו ע"י הרובלים הללו, ולמען יידעו בניו ונכדיו וכל צאצאיו את הכלל החשוב הזה שכל מה שעושה הקב"ה, לטובה הוא עושה.

אשר עין בעין נראה את ה' (יד)

שכר גדול שולם מן שמיא לאדם שהקפיד לשמור על רצונו של הקב"ה, ולא זלזל בכך גם בעת לחץ.

תורמים כסף מפני שהם מבקשים מהשי"ת 'שיחיה בני', הרי שהם עושים זאת בגדר 'עסק', היינו שהגויים יודעים שהדבר 'משתלם להם', ולכן הם תורמים, ואין בכך משום ריבוי זכויות לגויים.

ואם כן, גם במקרה הנ"ל, כיון שנתנית הצ'ק לוותה בצילומים, והגוי הנותן קיבל על כך כבוד רב, אפשר לומר שהוא עושה זאת לשם הכבוד, ולא יהיה לו בכך זכויות...

"יום לשנה" - רבי יעקב גלינסקי זצ"ל

רבים היו בעלי הבתים עמי הארץ, שאיותה נפשם לזכות את בתם ואת ביתם בחתן בן תורה. עולים היו לשיבה ומבקשים חתן בן עליה, בהבטיחם נדוניה הגונה ושנות מזונות על שולחנם הגדוש ברוב טובה.

אחד מהם זכה בחתן לתפארת, ששקד יומם ולילה על תורתו והתעתד להיות לגדול בישראל. חותנו העריך מאוד את אישיותו ומידותיו, חוכמתו ופקחותו, אבל העריך פחות את תורתו ושקידתו. אדרבה, שמח היה אילו יצא לסחור בנצלו את חכמתו כדי להתעשר. אבל הבטחה זו הבטחה, הבטיח עשר שנות מזונות לעשר שנות שקידה והתעלות!

כששמע קריאת התורה בפרשת שלח, אורו עיניו: המרגלים תרו את הארץ ארבעים יום, ובני ישראל נענשו בארבעים שנות נדודים במדבר, "יום לשנה יום לשנה" (יד, לד) -

"השומע אתה", אמר לחתנו, "יום לשנה - כבר אכלת עשרה ימים על שולחני, והרבה מעבר להם. זהו, כלו 'שנות' המזונות, ועליך להרויח את לחמך!"

טיעון למדני, אין מה לומר. "אין בעיה", השיב החתן השנון, מסור בידי את דמי הנדוניה, ותחפש לך חתן חדש".

"מה זה?!?" "אנו מתגרשים." "מדוע?" "הזדעק הכפרי."

"כי שהיתי עם בתך עשר 'שנים' ולא ילדה"..." "טוב, טוב, המשך ללמוד", הפטיר החותן, "לא אמרתי דבר"..." ידוע שאיני מספר סיפורים מבדחים סתם כך, אלא כ"מילתא דבדיחותא" לפני השמעתא (שבת ל, ב) -

לצערינו, תופעה זו של "מוסר כפול" רווחת כל כך! חותנת אחת שפכה זעמא על חתנה, באזני חברתה: "לחתני לב של אבן! הוא משאיר את אשתו עם ארבעת ילדים, ונוסע לו לטיול בצפון. שהיא תקרוס תחת הנטל, והוא יהנה לו עם חבריו"...

החברה גישה: "שמעתי שגם בנך מצטרף לטיול, ומשאיר את אשתו לבד"...

"לא!" מיהרה למחות, "בני אינו משאיר את אשתו לבדה, הוא משאיר אותה עם חמישה ילדים"...

אהה! ואנחנו?! הרי כל אחד מאיתנו מלא טרוניות כרימון, על חבריו או בני משפחתו. ומדוע, כי אנו הרי עושים עבורם את המינימום, אז מדוע אינם עושים כלפינו אלא את המינימום?!

ואף אל הבורא פונים אנו בעתירה: ריבונו של עולם, למה חסר לי דבר פלוני, ודואב לנו איבר פלוני, למה אושרינו ובריאותינו אינם מושלמים?!

ככה? ומה עושים אתם עבור הקדוש ברוך הוא?! - טוב, נכון שאיננו מושלמים. אבל את המינימום הרי אנו עושים! אז מה הטרוניה, כשגם הוא עושה את המינימום למענינו?!...

(והגדת)

ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם. פירש רש"י: "וכן היינו בעיניהם - שמענו אומרים זה לזה נמלים יש בכרמים כאנשים".

סיכום הטיעונים שבפי המרגלים בשובם משליחותם היה כמבואר בפרשה (יג, לג): "ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם".

היתה זו שפלות רוח שלא במקומה, והיא שגרמה להם להוציא דיבה רעה על הארץ ולהיכשל בשליחותם. מאלפים בנדון זה הדברים שכתב ה"שפת אמת" (תזו"מ) כי שני חלקי הפסוק מתקשרים היטב ביניהם, באשר קיימים קשרי גומלין בין מה שהיו נראים כחגבים בעיני עצמם לבין מה שנראו כך בעיני הענקים. כך היא המידה הנוהגת בעניינים אלו. הם לא היו יכולים להראות קטנים בעיני אחרים, אלמלא שקודם לכן איבדו בעצמם את תחושת החשיבות הבריאה, שהיתה אמורה להיות להם.

העיון בדברי רש"י יעמיק עוד יותר לקח זה. רש"י מבאר (על פי הגמרא סוטה לה ע"א) את טענת המרגלים: "שמענום אומרים נמלים יש בכרם, כאנשים". תמה על כך רבי עובדיה מברטנורא, הרי הם אמרו חגבים ומדוע כתב רש"י נמלים? אלא, שאם אדם רואה את עצמו קטן כמו חגב, אחרים יראו אותו קטן עוד יותר, כמו נמלה קטנטנת!...

ולגהיג "לא" ליצריו ולדחפיו, באותה מידה הוא מסוגל להתייצב בעוז מול

נחשולים של עדריות ומעלות מעל "כולם" לנהוג לפי צו מצפוני. הוא יכול להתעלות מעל "כולם" לנהוג לפי צו מצפוני.

בנידון זה למדים בעלי המוסר לקח מהלכה אחת שנאמרה אפילו אודות בעלי חיים וממנה ניתן להקיש בקל וחומר ביחס לאדם.

בהלכות טריפות נפסק להלכה שאם עוף או בהמה הושלכו מגובה, הרי הם בחשש טריפות משום "נפולה". ההלכה חוששת שמא הפלתם מהגובה גרמה לפגימה באיבריהם הפנימיים ועל ידי זה הבהמה או העוף נטרפו. אולם ההלכה קובעת שישנן צורות בדיקה מסוימות שעל ידן ניתן לוודא שבעל החיים לא נטרף.

אחת מן הבדיקות הללו היא אם עוף נפל מגובה, והנה למרות זאת הוא מצליח לשחות במים, השחייה בנהר מצביעה על כך שהעוף, האווז או הברווז, לא נפגע במאומה ואין בו חשש טריפות.

אולם ההלכה מסייגת את דבריה בקובעה שבמה דברים אמורים? אם העוף שוחה נגד הזרם, אולם אין הוא שט עם הזרם אין בכך שום ראייה לבריאותו. גם עוף פגוע וטרף, ואפילו בול עץ, עשוי לנוע עם הזרם, ואין בכך הוכחה שיש בו שמץ חיות.

ומכאן ניתן ללמוד קל וחומר לאדם שחיותו נבחנת ביכולתו לשחות נגד הזרם, כבוד שזרימה עם העדר אין בה כדי ללמד על כושרו וכשירותו של האדם, שמלכתחילה נוצר להיות עצמאי ובלתי תלוי. משורש העובדה שאדם הראשון נברא יחיד, נובעת תכונת היותו ייחודי ומכאן השאיפה הטמונה עמוק במעמדי הנפש להיות מקורי, עצמאי. אשר על כן דעת תורה גורסת שהאדם נדרש להיות עצמאי, לבל יירתע מפני "מה יאמרו הבריות". אם הוא סבור, למשל, שדיעה מסוימת היא שגויה, או שנוהל מסוים הינו פסול, הוא צריך להישאר איתן בדעתו, למרות שסביבתו אינה גורסת כן.

כאמור, זו היתה, אפוא, זכותם הגדולה של יהושע וכלב, שלמרות שעשרת המרגלים שהלכו עימם הוציאו דיבה על ארץ ישראל, הם עמדו בתוקף על דעתם, ולא שיתפו עימם פעולה.

דוגמת מופת בתחום זה הראה לנו אברהם אבינו ע"ה. הוא היה סמל ומופת להתנהגות אצילית שבין אדם לחבירו, אולם כל זה לא סתר את השקפתו ואמונתו שעליה מוכן היה למסור את נפשו. אברהם אבינו מסר נפשו בשביל להכניס אורחים, ואפילו כדי להתפלל על סדום, אולם בעוז רוח הוא בעט בכל המוסכמות של החברה האילית שסביבו כדי לדבוק באמונת האמת. לא בכדי אמרו חז"ל שישמו נקרא "אברהם העברי", על שם שכל העולם כולו עמד מעבר אחד, והוא לבדו, יחיד ובודד, עמד מהעבר שמנגד. אכן זוהי עצמאות השקפתית הראויה לשמה.

(בנועם שיח)

שימו לב לסדר הפרשה - מרגלים, נסכים, חלה, עבודה זרה.
שואלים חז"ל - למה נסמכה פרשת חלה ונסכים למרגלים? או בגלל שעם ישראל אמרו, לא נכנס לארץ ישראל, נתן להם הקב"ה שתי מצוות, התלויות בארץ, או בגלל שהם היו אכלים, אמר הקב"ה - תן להם שתי מצוות, כי מאסו בארץ חמדה, או בגלל סיבה נוספת, ותכף אנחנו נראה את הסיבה.

אומר הירושלמי, כפי שהזכרנו, סיבה נוספת - היות ובשעה שחזרו המרגלים, עסקו בני ישראל, בנסכים וחלה, לכן זה נצמד. מיד לאחר מכן, באה התורה וכתבת פרשת עבודה זרה.

למה נסמכה פרשת עבודה זרה, לפרשת חלה ונסכים?

מיד אחרי פרשת חלה, מופיע אדם ששגג ועבד עבודה זרה. עיני העדה שראו והודו בעבודה זרה שמוותר לעשות אותה. מה זה קשור לחלה?

שימו לב, למה שכתוב כאן במדרש - צ-מ-ר-ו-מ-ו-ר-ת, **אומר המדרש (ויקרא**

רבה, רשה ט"ז) - אמר רבי יוחנן למה נסמכה פרשת חלה לפרשת עבודה זרה, לומר לך, שכל המקום מצות חלה כאלו בטל עבודה זרה, וכל המבטל מצות חלה כאלו קים עבודה זרה.

רבותי, למה נסמכה פרשת עבודה זרה לפרשת חלה?

לומר לך, שאדם שבביתו מפרישים חלה, הוא מבטל בכך את העבודה זרה, ובביתו שלא מפרישים חלה, כאילו מקיימים עבודה זרה.

רבותי, לא שמענו כזאת בישראל- אדם שלא מפריש תרומות ומעשרות, לא כתוב שכאילו קיים עבודה זרה. אדם שלא מפריש ביכורים, לא כתוב עליו כאילו עובד עבודה זרה.

בהפרשת חלה, אומרים חז"ל, אדם שרח"ל, בבית שלו לא מפרישים חלה, כשעושים את השיעור הדרוש (1.650 ק"ג), כאילו עובד עבודה זרה.

כל אחד שואל את עצמו - על מה ולמה עבודה זרה? איזה עוון נורא יש כאן, באי הפרשת חלה, שזה נחשב כאילו עובד עבודה זרה?

אם אנחנו נצרף לזה, את ההגהות מימוני, נימצא ברמב"ם (סוף הלכות זרעים) - חלה תרימו תרומה - ללמדך, שזכו ישראל להיכנס לארץ ישראל, כדי לקיים מצות חלה.

כל כניסתם לארץ ישראל, היתה לצורך קיום מצות הפרשת חלה. כותב ההגהות מימוני - ותרי"ג גימטריה זו מצות חלה. ללמדך, שכל הזהיר במצות חלה, ומקיימה כראוי, כאילו קיים כל תרי"ג מצוות שבתורה.

אדם שמפריש חלה בבית, ביטל עבודה זרה, וקיים כל תרי"ג מצוות.

כל כניסתם לארץ ישראל, היתה לצורך קיום מצות הפרשת חלה. כותב ההגהות מימוני - ותרי"ג גימטריה זו מצות חלה. ללמדך, שכל הזהיר במצות חלה, ומקיימה כראוי, כאילו קיים כל תרי"ג מצוות שבתורה.

אדם שמפריש חלה בבית, ביטל עבודה זרה, וקיים כל תרי"ג מצוות.

אדם שמפריש חלה בבית, ביטל עבודה זרה, וקיים כל תרי"ג מצוות.

כי חז"ל אומרים, שכל מי שמרגיש את עצמו מחובר לירבעם, עליו נאמר **חבר הוא לאיש משחית**.

יוצא, שחברנו, הוא לא קרה לאחאב והוא לא קרא לירבעם, חז"ל אומרים עליהם, שהם לא עשו תשובה. על מנשה יש דעה, שהוא עשה תשובה. אמר מנשה – אני רוצה לשאול אותך שאלה – תגיד לי, כשבוצעים את הפת, בשעת הברכה, מאיפה בוצעים אותה? אמר לו – אני באמת לא יודע.

אמר לו מנשה – אתה לא יודע, ואתה קורא לי **חברינו**? חברים שלי יודעים הלכות מהסוג הזה.

אומר היד רמה – שלא תחשוב, שרב אשי לא ידע מאיפה בוצעים את הפת, הוא ידע מה שאומרת הגמרא, מאיפה **שקדים בישולה**. אבל הוא לא ידע, איפה זה **שקדים בישולה**, אם זה למעלה או למטה.

אמר רב אשי – תגיד לי, ומחר אני אגיד את ההלכה בישיבה בשמך. אמר לו מנשה – טוב. **מהיכא דקדים בישולא דריפתא**.

שואל אותו רב אשי – אתם כאלה חכמים, ואתם יודעים מאיפה בוצעים את הפת, איך יכל להיות שהלכתם לעבוד עבודה זרה?? תסביר לי!

אמר לו מנשה – תאמין לי, אם היית בדור שלנו, היית מרים את שיפולי גלימתך, ורץ לעבוד עבודה זרה. עד כאן דברי הגמרא.

רבתי, הגמרא הזאת היא פלא מופלא, מהתחלה עד הסוף. מאיפה ידע מנשה, שרב אשי לא יודע על ההלכה??

שאל שאלה – ביננו! יופי הוא לא יודע!

זאת אומרת שמנשה ידע, שהוא לא יודע את ההלכה הזאת.

רב אשי בא אליו ואומר לו – אם אתם כאלה חכמים, שאתה יודע מאיפה בוצעים את הפת, איך עבדתם עבודה זרה??

ואם הוא לא היה יודע, מאיפה בוצעים את הפת, היה מותר לו לעבוד עבודה זרה?! מה הוא שואל אותו?

מה הקשר בין זה שאתה חכם, לבין זה שאתה עובד עבודה זרה? אם אתה לא יודע את ההלכה, מותר לך לעבוד עבודה זרה?? איזה מן שאלה זאת??

רבתי, על השאלה הזאת עומדים כל המפרשים כולם, מי שרוצה יעיין בספר תורת חיים, של ר' אברהם שור, על מסכת סנהדרין, ויתר הרחבה מופיע בספר ופי יגיד תהילתך, ביאורים נפלאים בדברי הגמרא הזאת.

רבתי, אני רק רוצה לעסוק בנקודה אחת – למי ששם לב, הוא שואל את מנשה, למה עבדתם עבודה זרה, והשאלה ששואל אותו מנשה, אם הוא יודע מאיפה בוצעים את הלחם.

משמע, בצליל של האוזן, יש קשר בין עבודה זרה, לבין הענין שאתה יודע איפה לבצוע את הלחם.

אומרים לנו חז"ל – כל מי שלא מפרשי חלה, כאילו עובד עבודה זרה. שואל אותו רב אשי – **תגיד, אם אתה יודע מאיפה בוצעים את הלחם, איך עבדתם עבודה זרה??**

משמע, שיש קשר בין הענין של הלחם, לבין הענין של עבודה זרה. **בואו ננסה להסביר את הדברים, לאט לאט, דבר דבור על אופניו:**

חז"ל מלמדים אותנו, במדרש (בראשית רבה א') – בזכות שלושה דברים שנקראו ראשית, ברא הקב"ה את העולם:

רב הונא בשם רב מתנה אמר, בזכות שלשה דברים נברא העולם, בזכות חלה, ובזכות מעשרות, ובזכות בכורים, ומה טעם, בראשית ברא אלקים, ואין ראשית אלא חלה, שנאמר (במדבר טו, כ): ראשית ערסתיכם, אין ראשית אלא מעשרות, היך דאת אמר (דברים יח, ד): ראשית דגנך, ואין ראשית אלא בכורים, שנאמר (שמות כג, ט): ראשית בכורי אדמתך וגו'

העולם היה לו כדאי להבנות, בזכות שלושת המצוות האלה – בכורים, חלה ומעשרות, הכל זה ראשית.

מה הענין ב – ראשית?

כותב החינוך (מצוה י"ח) – משרשי מצוה זו. שרצה השם יתברך ליזכותנו לעשות מצוה בראשית פרינו, למען דעת כי הכל שלו, ואין לו לאדם דבר בעולם רק מה שיחלק לנו השם יתברך בחסדיו. ויבין זה בראותו, כי אחר שיגע האדם כמה יגיעות וטרח כמה טרחים בעולמו, והגיע לזמן שעשה פרי, וחביב עליו ראשית פריו כבבת עינו, מיד נותנו להקב"ה ומתרוקן רשותו ממנו ומכניסו לרשות בוראו.

הקב"ה רצה את כל הראשיות – בכורים, חלה, תרומות ומעשרות, בן בכור, פטר חמור, פטר בהמה. כל דבר שהוא ראשית, הקב"ה רצה אותו.

אומרים חז"ל – בזה שאתה מוציא משלך, ונותן להקב"ה, אתה נותן לו את ההכרה, שהוא ראשון והוא אחרון. הכל שייך לו!

רבתי, אם ככה נוכל להבין:

רבתינו מגלים לנו שהאבות הקדושים, היו מקיימים מצות מעשרות, שנאמר (בראשית יד, כ) ויתן לו מעשר מכל. יצחק קיים מעשר, שנאמר (בראשית כו, יב) ויזרע יצחק בארץ ההיא, וימצא בשנה ההיא מאה שערים. יעקב אבינו קיים מעשרות, שנאמר (בראשית כח, כב) וכל אשר נתן לי עשר אעשרנו לך. האימהות הקדושות קיימו מצות הפרשת חלה, **אומרים חז"ל (בראשית רבה ט) – כל ימים שהיתה שרה קימת היו דלתות פתוחות לרוחה, וכיון שמתה שרה פסקה אותה הרוחה, וכיון שבאת רבקה חזרה אותה הרוחה. וכל ימים שהיתה שרה קימת היה ברכה משלחת בעסה, וכיון שמתה שרה פסקה אותה**

תזכור את הקב"ה, שזה לא אתה!

אם זה לא אתה, אתה זוכר את הקב"ה.

אומרים חז"ל, שכל מי שמפריש חלה, מבטל עבודה זרה, וכל מי שאינו

מפריש, כאילו מקיים עבודה זרה!

אם אתה לא מפריש חלה, פירושו הדבר, שאתה אומר – **כוחי ועוצם ידי,**

עשה לי את החייל הזה, אז זה עבודה זרה!

אם זה עבודה זרה, ואתה לא מפריש, אומרים חז"ל – כמוהו, כמקיים עבודה

זרה. אם אתה מפריש חלה, אתה מבטל עבודה זרה.

שואל מנשה את רב אשי – תגיד, מאיפה בוצעים את הפת?

רב אשי בכלל לא הבין מה הוא שואל אותו. למה?

למה זה נפקא מינה, למה בוצעים את הפת? איפה זה נפקא מינה?

זה נפקא מינה לאדם שהולך לברך, מפני כבוד הברכה, כך כותב מר"ן המחבר

– **מפני כבוד הברכה, צריך לדעת איפה לבצוע את הלחם.** אם ממקום שהוא

מזהיב, או מקום שזה נורמל, דקדים בישולה או דקרים בישולה, למה זה

נפקא מינה?

זה נפקא מינה לברכה.

שואל רב אשי – אני לא מבין, מה אתה קשור לברכה?

בזמן מנשה לא ברכו לפני האוכל. הברכה לפני האוכל, היתה תקנת חכמים,

בזמן מנשה זה לא היה.

גמרא במסכת ברכות (בתחילת פרק כיצד מברכין) – אם לפני האוכל הוא

מברך, אחרי האוכל, על אחת כמה וכמה.

בזמן מנשה ברכו רק לאחר האוכל **ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך.**

בא מנשה ואומר – תגיד, מאיפה בוצעים את הפת?

מה זה משנה לך??

לנו זה משנה, כי אנחנו מברכים את הברכה, אז אנחנו צריכים לדעת איך

לברך – מקדים בישולה או מקרים בישולה, אבל אתה מנשה, לא ברכת לפני

האוכל, בזמן עדין לא היו חייבים בזה! אז מה זה משנה לך, מאיפה בוצעים

את הפת?!

אמר לו מנשה רב אשי – אני רוצה להגיד לך - בתקופתנו, לא היינו מזיזים

יד או רגל, בלי לחשוב מה יהיה לקב"ה מזה.

בכל פעולה היינו חושבים – תגיד, לקב"ה יהיה נחת רוח מזה או לא? שלקחנו

לחם, לא ברכנו המוציא לחם מן הארץ עשר תיבות, אבל הרגשנו, שהיינו

אוכלים לחם – תודה רבה ריבונו של עולם, שנתת לנו לאכל לחם. אמרנו

תודה רבה, גם בלי נוסח של ברכה.

אומר לו רב אשי – אני לא מבין, אם אתם הייתם כאלה, שעל כל צעד הייתם

חושבים איפה לקב"ה יש יותר נחת רוח, וגם כאשר היית לוקח חלה וחושב –

ריבונו של עולם, מאיפה יהיה לך יותר נחת רוח שאני אקח את החלה? אם

הגעתם לרמה של חשיבה כזאת בקב"ה, תסביר לי דבר אחד – א-יך ע-ב-

ד-ת-ם – ב-ו-ד-ה ז-ר-ה???

אם אתם אנשים שלא מזיזים יד, מבלי לחשוב על הקב"ה, אז איך יכל להיות

אנשים שמשתחוים לעבודה זרה??

אמר לו מנשה – אין קשר. אנחנו היינו דבוקים בעבודה זרה, בגלל יצר של

עבודה זרה.

אנחנו לא הזנו יד או רגל, מבלי לחשוב על הקב"ה. שאלת למה עבדנו

עבודה זרה??

כי היה לנו יצר של עבודה זרה. אתה לא יודע מה עשו אנשי כנסת הגדולה,

כדי לבטל עבודה זרה – שלושה ימים התענו, כדי לבטל את היצר של עבודה

זרה, ומאיפה הוא יצא לבסוף?

מבית קדשי הקדשים, כמו גור של אש! כך אומרת הגמרא ביומא. משם יוצא

היצר של עבודה זרה!

רבותי, אם ככה נוכל להבין יסוד נפלא:

בא רש"י ואומר – אתה יודע למה אישה מפרישה חלה ולמה היא מדליקה

נר?

ועונה – היא כיבתה חלתו של עולם, היא תפריש חלה. היא כיבתה נרו של

עולמה!! היא תדליק נר.

בדרך הרוש

והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ וסמיכא ליה והימים ימי בכורי ענבים. ותמוה מה צריך התחזקות בלקיחת אשכול ענבים ובפרט שהימים ימי בכורי ענבים. ובס' לקט יוסף בשם הגאון המפור' מהר"מ גאלאנטי תי עפ"ד הרמב"ם דבדין לעשות חזקה די בלקיחת אשכול אחד של ענבים וזה שאמר הכתוב "והתחזקתם" ר"ל צריכים אתם לעשות חזקה בא"י ועל כן לקחתם מפרי הארץ כי בלקיחת הפרי די, וזהו דוקא בכרם וע"כ שפיר סמך והימים ימי בכורי ענבים. (ילקוט האורים) סלח נא לעון העם הזה מגודל חסדך וכאשר נשאת לעם הזה ממצרים ועד הנה וגו' (יד, ט) צריך להבין מציא כאשר נשאת, ואטו לעולם יסלח ה' לפושעים וחטאים, ואם עד כה האריך אפיו להם עתה

שלח לך. (יג, ב) פירש"י לדעתך וכו'. ונ"ל בדרך דרוש, עפ"י מש"כ לעיל בפ' בהעלותך [ד"ה עוד נ"ל], כי באמת היה חשש גדול בענין שליחות המרגלים שלא יוציאו דיבה על הארץ, אך שהיה סברא לומר דיקחו מוסר ממרים שלא להוציא דיבה, אבל כיון דבאמת משה רבנו ע"ה היה מבחר הברואים, וא"כ אין ראוי ממה שלקתה מרים, ואיכא חששא, רק משה לפי דעתו שהיה שפל מכל אדם, א"כ יש ראייה ממרים, וליכא חששא בשליחות המרגלים כיון שיש להם מקום לקחת מוסר, וז"ש שלח לך לדעתך כיון שאתה עניו מכל האדם. (אפריון) והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והימים ימי בכורי ענבים (יג, ב)

והרבו לפשוע ועוד לא יסלח. נ"ל הנה משה רבנו ע"ה אמר ואמרנו מבלתי יכולת וכו', פירש רש"י שלא יאמרו כי בחטאם נענשו רק מבלתי יכולת, והנה בוודאי גם מצרים וכל האומות יודעים כי אם יחטא אדם לה' יענשו, ולמה לא יתלו גם בישראל שחטאו, אבל להיות יודעים מצרים כי גם במצרים היו רעים וחטאים עובדי ע"ז, ומ"מ הצילם ה' מידם, ואם שוב יראו כי ה' מכלה אותם לכן יאמרו מבלתי יכולת כנ"ל. והיינו דאמר משה סלח נא וכו' וכאשר נשאת לעון העם הזה ממצרים ועד הנה, וא"כ יש לחוש שעתה יאמרו מבלתי יכולת ה' לכן טוב שתסלח להם, כנ"ל וק"ל. (כתב סופר)